Dr hab. Katarzyna Parzych-Blakiewicz, prof. UWM
Katedra Teologii Fundamentalnej, Dogmatycznej i Nauk Biblijnych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

RECENZJA
dysertacji doktorskiej mgr lic. Ewy Czaplickiej,
pt. *Orędzie miłosierdzia Bożego w objawieniach s. Faustyny Kowalskiej na tle jego koncepcji w Biblii* [Olsztyn 2021, ss. 389],
napisanej pod kierunkiem ks. dr. hab. Zdzisława Żywicy, prof. UWM

Praca doktorska p. mgr lic. Ewy Czaplickiej, pt. *Orędzie miłosierdzia Bożego w objawieniach s. Faustyny Kowalskiej na tle jego koncepcji w Biblii,* powstała pod kierunkiem ks. profesora Zdzisława Żywicy, na seminarium teologii biblijnej, na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Jest opracowaniem teologicznym z pogranicza badań biblijnych i dogmatycznych, gdzie kontekst dogmatyczny skupia aspekt doktrynalny (zagadnienie miłosierdzia Bożego) i doświadczenia religijnego (wizje św. Faustyny Kowalskiej). Osiągnięciem badawczym jest teologiczne opracowanie myśli przewodniej *Listów* i *Dzienniczka*, w których są zapisane doświadczenia mistyczne św. Faustyny Kowalskiej, będące Orędziem Jezusa Miłosiernego. Opracowanie to uzasadnia znaczący wkład przesłania teologicznego, zawartego w Orędziu, w pogłębienie rozumienia Bożego misterium oraz życia duchowego. W związku z tym może zostać użyte w staraniach o ogłoszenie św. Faustyny Kowalskiej doktorem Kościoła ze względu na przybliżenie ludziom – „kroczącym w pielgrzymce wiary" – drogi zawierzenia Bożemu miłosierdziu. Co, niniejszym, rekomenduję do podjęcia przez Doktorantkę w kolejnych etapach jej rozwoju naukowego.

Ocena strony merytorycznej

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii i streszczenia – taka struktura jest powszechnie przyjęta w konstruowaniu dysertacji naukowych. Wstęp wprowadza w kontekst badań, źródła i obszar badawczy, w który wpisuje się opracowanie. Rozdziały porządkują zagadnienia, ukazując spójną i logiczną całość.

W pierwszym rozdziale przedstawiono biografię Siostry Faustyny wprowadzając czytelnika w historyczny kontekst nadzwyczajnych wydarzeń. W drugim rozdziale jest przedstawiona tematyka objawienia Bożego, zawarta w pismach Siostry Faustyny, opisujących doświadczenie osobistych spotkań i wizji Jezusa Zmartwychwstałego. Jest tu wyjaśniony sens miłosierdzia Bożego w orędziu przekazanym przez Siostrę Faustynę, nakaz jego głoszenia otrzymany od zjawiającego się Jezusa oraz opis nowych form kultu miłosierdzia Bożego. Trzeci rozdział przedstawia zagadnienie miłosierdzia Bożego w źródłach biblijnych. Wyjaśniona jest tu bogata i zróżnicowana terminologia hebrajska i grecka. Omówiono starotestamentowe i nowotestamentowe rozumienie sensu miłosierdzia. W Starym Testamencie autor natchniony skupia się na dynamice relacji między Bogiem a człowiekiem; w Nowym Testamencie miłosierdzie Boże ma „oblicze" Jezusa – Wcielonego Syna Bożego. W rozdziale czwartym jest wyjaśniona integralność orędzia o Bożym miłosierdziu pochodzącego z objawień prywatnych z biblijną koncepcją Bożego działania opatrznościowego i miłosiernego w dziejach zbawienia. Trzy pierwsze rozdziały stanowią fundament do analiz i wniosków tworzących rozdział czwarty, który przedstawia główną treść osiągnięcia naukowego.

Ze względu na metodę, dysertację można zaliczyć do opracowań hagiologicznych, gdyż główne źródło i wątek merytoryczny odnoszą się do osoby i życia świętej zakonnicy. Ze względu na wyraźne świadectwa pobożności skierowanej do tej świętej po zakończeniu procesu beatyfikacyjnego i kanonizacyjnego, ów hagiologiczny kontekst należy postrzegać aspektowo (w

odróżnieniu od hagiologii klasycznej, która dotyczy badań przed beatyfikacją i kanonizacją). Hagiologia aspektowa to metoda badań przedmiotu obejmującego świętych i ślady pamięci o nich, pozostawione w różnych obszarach kultury. Aspektowość wskazuje na perspektywę badawczą, właściwą dla określonej dyscypliny lub specjalności (np. historia, muzykologia, sztuka). W przypadku dysertacji doktorskiej p. Ewy Czaplickiej, aspekt badań hagiologicznych jest teologiczny. Autorka przebadała źródło właściwe, którym jest *Dzienniczek* św. Faustyny Kowalskiej oraz jej *Listy*, a następnie odniosła do doktryny wiary, zbudowanej na Biblii jako podstawowym źródle teologicznym. W efekcie wykazała spójność treści objawień prywatnych s. Faustyny z treścią objawienia publicznego w Starym i Nowym Testamencie. W analizach i komentarzach są uwzględnione opracowania teologiczne z obszaru teologii biblijnej, dogmatycznej i duchowości. Dobór opracowań jest poprawny i wystarczający.

Wartość analiz teologicznych podkreślają podsumowania dodane do każdego rozdziału. Doktorantka podaje w nich wnioski, które spinają szeroki wachlarz omówionych zagadnień, wiążąc z tematem przewodnim.

Ocena strony formalnej

Język jest komunikatywny, odpowiada retoryce teologicznej wypowiedzi naukowej. Przed ewentualną publikacją trzeba by zrobić korektę redakcyjną, gdyż jest kilka literówek, nieprawidłowych spacji itp. lub niedopatrzeń (np. zamiast „odnośnie do" czegoś jest „odnośnie" czegoś; Pismo „święte" zamiast „Święte", Duch „święty" – zamiast „Święty"). Pomimo szerokiego zakresu merytorycznego Doktorantka poradziła sobie z systematyzacją wątków szczegółowych. Sprawia to, że pracę czyta się sprawnie, bez znużenia pomimo obfitości tekstu.

Bibliografia jest podzielona na pięć części:

- *Źródła* (do których zaliczono Pismo Święte, *Dzienniczek* i *Listy* s. Faustyny, Katechizm Kościoła katolickiego, Konstytucję *Dei verbum*, encyklikę *Redemptoris missio* Jana Pawła II),
- *Encyklopedie – komentarze – słowniki* (są tu przeważnie pozycje biblijne),

- *Literatura przedmiotu* (ta część obejmuje publikacje o charakterze pastoralnym, opracowania biograficzne, opracowania teologiczne na temat objawień s. Faustyny oraz miłosierdzia Bożego; są tu także dokumenty nauczania Jana Pawła II, a nawet trzy razy wymieniono katechezy o teologii ciała: (1) Dziwisz S., Kowalczyk J., Rakoczy T. red., Jan Paweł II, Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa, wyd. Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticana 1986. (2) Jan Paweł II, Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa, wyd. Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1986. (3) Styczeń T. red., Jan Paweł II, Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Chrystus odwołuje się do „początku", wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1981),
- *Netografia* (tu są wymienione publikacje mające charakter pastoralny, na temat św. Faustyny, jej *Dzienniczka* i duchowości chrześcijańskiej; są też pozycje encyklopedyczne, a także dokumenty papieskie – Benedykta XVI, Franciszka i Jana Pawła II – w tym także powtórzona encyklika *Redemptoris missio*; jest jedno opracowanie naukowe),
- *Literatura uzupełniająca* (są tu wymienione opracowania biblijne).

Podział bibliografii nie jest zrozumiały. Tytulatura trzech części – „źródła", „literatura przedmiotu" i „literatura uzupełniająca" – sugeruje porządek ustalony według kategorii teologicznej i ważności merytorycznej (czyli związku z opracowywanym tematem i metodą teologiczną). Natomiast tytulatura dwóch części – „encyklopedie – komentarze – słowniki" i „netografia" – sugeruje porządek ustalony według kategorii formy wydawniczej, niezależnie od aspektu merytorycznego. Ta niespójność podziału spowodowała zamieszanie, tak że źródła teologiczne znalazły się w części *Literatura przedmiotu*. Tymczasem, skoro dysertacja należy do teologicznego obszaru badań, dokumenty papieskie nie powinny być traktowane jako „literatura", ale jako „źródło". Podobnie trudno wyjaśnić sens umieszczenia dokumentów papieskich lub opracowania naukowego w dziale „netografia". To, że dokumenty nauczania Kościoła są dostępne w

internecie nie pozbawia ich wartości źródłowej w opracowaniu teologicznym. Internet, jako miejsce publikacji dokumentów papieskich lub artykułów naukowych jest tylko alternatywną formą wydania i nie zmienia kwalifikacji merytorycznej. W opracowaniu naukowym zasadnym jest podział bibliografii według kryteriów merytorycznych, adekwatnych do metody właściwej dla obszaru badań, do którego należy opracowanie.

Pytania do dyskusji

Wobec powyższego, tak w warstwie merytorycznej jak i formalnej, pomimo wątpliwości dotyczących bibliografii, dysertację doktorską p. mgr lic. Ewy Czaplickiej należy ocenić wysoko, jako bardzo dobrą. Skłania to do podjęcia z Doktorantką dyskusji poszerzającej i pogłębiającej badania na zagadnieniami tworzącymi teologię miłosierdzia Bożego.

1. Czy w Orędziu Miłosierdzia według objawień św. Faustyny można znaleźć elementy doktryny o Bożej Miłości, przedstawione w encyklice *Deus Caritas est* Benedykta XVI? Jeśli tak, to jakie? Jeśli nie, to czym to można wyjaśnić?

2. W pismach św. Katarzyny ze Sieny (1347-1380) – doktor Kościoła – są treści zbieżne z Orędziem Miłosierdzia Bożego przekazanym przez św. Faustynę Kowalską (1905-1938). Czym różnią się oba przesłania i co spowodowało, że nie wcześniejsze, ale późniejsze orędzie zostało wyróżnione w tradycji?

Odpowiedzi na te pytania, jak mi się zdaje, uzupełnią kontekst teologiczny w badaniach dotyczących tematyki, którą Doktorantka podjęła w dysertacji. Pokażą, że doświadczenia mistyczne św. Faustyny nie są jedynie elementem wyróżniającym Świętą wśród innych. Zwrócą uwagę na to, że powiązanie tematyki miłosierdzia Bożego z tematyką Bożej Miłości, objawionej w osobie i czynie Jezusa Chrystusa – ma głębokie zakorzenienie w teologii i doktrynie Kościoła. Przypomną, że doniosłość prawdy o nieskończonym Bożym miłosierdziu dla każdego człowieka i całego świata wybrzmiewa w wypowiedziach i doświadczeniu wiary wielu świętych, na przestrzeni wielu

wieków, dając podstawy do uwiarygodnienia profetyczności tego orędzia. W związku z tym, poszerzona refleksja – z uwzględnieniem metody właściwej dla historii dogmatu – dostarczy wniosków, które będą miały wartość uwiarygodniającą przesłanie chrześcijańskie.

Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska p. mgr lic. Ewy Czaplickiej, przygotowana pod opieką naukową ks. dr. hab. Zdzisława Żywicy, prof. UWM, stanowi oryginalne rozwiązanie teologicznego problemu naukowego w zakresie badań biblijno-dogmatycznych, ze względu na kwestię hagiologiczną. Doktorantka wykazała się wysokim poziomem wiedzy w dyscyplinie nauk teologicznych, w przedmiocie dotyczącym przedmiotu teologalnego z uwagą skupioną na Bożym miłosierdziu, a także umiejętnością prowadzenia pracy naukowej nad źródłami teologicznymi i literackimi w kontekście badań teologicznych o charakterze historiozbawczym. W związku z powyższym, rozprawa doktorska p. mgr lic. Ewy Czaplickiej, pt. *Orędzie miłosierdzia Bożego w objawieniach s. Faustyny Kowalskiej na tle jego koncepcji w Biblii*, spełnia wymogi określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (art. 13 ust. 1). Uznając ją za bardzo dobrą w aspekcie merytorycznym i formalnym, wnoszę do Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Katarzyna Parzych-Blakiewicz

Dr hab. Katarzyna Parzych-Blakiewicz, prof. UWM

Olsztyn, 9 X 2021 r.